

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

4 de Indiuidua matrimonii, & diuini, & humani iuris societate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

rum ex consuetudine locorum: castigationem pœnalem tum contractentium, tum proxenatarum arbitrio iudicis committens: exceptis tantum filiis maioribus triginta annorum, & filiabus 25. quos nubentes inuitis parentibus eximita lege, dum modo consulerint prius ipsos parentes, quamuis non obtinuerint 25 exquisitum consensum. ¶ Antea † Balduinus Ferrus p̄fatus Flandriæ cum ex sylua nocte inconstituto patre Iudicham filiam Caroli Calui regis Gallorum abduxisset, & pro vxore habuisset, conuocato per regem pontificum concilio damnatus, & ex priorum loco motus anno domini 862. Is autem eius rei gratia Romam petiit absolutionis & expiationis consequendæ gratia, vtque de raptu se purgaret: tandemque regi conciliatus nuptias celebravit teste Meyero lib. 2. *Histor. Flandriæ.* ¶ Et † raptoris inlar est, qui virginem etiam volentes sibi sine parentum consensu coniungit, pœnaque raptoris vltimi supplicii plectitur a Iustiano C. l. vnic. §. est quidem de rap. virgin. lib. 9. C. tit. 13. §. 1. de rapt. mulierib. collat. 9. tit. 13. si quidem quamuis volenti non fiat iniuria filia. l. cum donationis. C. de transact. l. si venditor, de rescind. vend. C. l. 1. de actio. emt. C. nihilominus patri fit ex attentata filia pudicitia, suoque nomine agit, et si filia agere non possit, *Ulpian. in l. 1. §. vsque adeo, de iniur. lib. 47. P. tit. 1. Caus. l. si quis seruum meum 16. l. Neratius, l. pater cuius 41. eod. tit.* ¶ Teneturque † interdicto de seruo corrupto, vt deteriorem filium filiamve faciens, qui per suauit vt amator amatricve esset, vt ait *Vlpian. l. 1. de seru. corrupt. lib. 11. P. tit. 3. & Paulus l. vt tantum 24. eod. tit.* dicebat interesse parentum, animos liberorum non corrumpi. Quamquam mitius agatur cum iis raptoribus, qui inuitis parentibus, consentientibus tamen filiabus: eas raperunt, quo casu raptus excusatur, quod pertinet ad efficaciam matrimonii. c. pen. de rapio. lib. 5. *Decretal. tit. 18. can. 1. & ca. lex illa 37. q. 2.* quod sua natura consensu vtriusque coniugis celebratum firmum est. Præponunt tamen iura ciuilia voluntatem patris, si 28 lia. ¶ Quam † tam n cogi a patre nolunt, vt libera sint matrimonia, prout monui. ¶ Nisi † forsan vrantur illa honesta coactione, de qua meminit Iulius Pollux lib. 1. *Onomast. cap. 11.* per quam ingenium patris deicere potest superbiam filiorum, si monilia & causam superbiendi filiabus adimant. veluti, inquit, qui asinos admittunt, faciunt: si enim equæ asinorum congressum aspernantur eosque lacessunt, equarum iubas radunt, & ad fontes deducunt: hæc vero tanquam in speculo cernentes deformitatem corporis & iuba splendorem amittunt, deterioris postea 30 animalis congressum admittunt. ¶ Sed † & Samnitibus alia lex honesta quidem erat, & quæ ad honestatem excitaret teste Strabone, lib. 5. *Geograph. b.* vt nec parentibus filias suas quibus collibuisse dare nuptiæ fas esset: verum quotannis decem præstantes decerni virginæ ac optimos totidem adolescentes: ex iis, primam primo: secundam, secundo: & ita deinceps hoc pacto, quod si is qui primam accepit honestam, iustam institutionem mutauisset in deterius, habitus contemptui pro ignominia erat, & ei locata adimebatur.

De Indiuia matrimonii & diuini & humani iuris societate. Cap. 4.

1. Societas in matrimonio, diuina & humane domus.
2. Theogene Agathoclis vxoris honestum responsum de societate maritali.
3. Indiuia esse societatem matrimonii, nec vxorem esse temporalem, nec filium.
4. Vxorem suam Cato Vticensis concessit Hortensio liberorum causa.
5. Vxores precarie, & temporaria mercede conductæ Sarracenis, Romanis, Spartiatis, & Egyptiis.
6. Societas coniugalit facit communionem rerum vtriusque familiae, habitations, domicili, vnde dicitur ducta vxor.
7. Matrimonia sarre continentia indissolubilia lege Romuli, & succedebat eo modo continentia viro.
8. Excommunicati seorsum ab vxore manentes, nolentes redire: viri consulares solent seorsum ab vxoribus habitare.
9. Vxorem inuito marito pater non potest retinere.
10. Vxores radiis maritorum splendens, & infelicitatis eorundem sunt participes.
11. Vidua artificis iurata, artem per seruum expertum non magistrum, potest exercere.
12. Vidua viuum retinent mortuum maritum.
13. Anima defuncti, vidua sine agere fert secundas nuptias.

14. Vxores una cum virorum mortuorum corporibus ex lege concremata a iud. Vencos & Carboes.
15. Coniugibus una debet esse communis religio.

Adicitur fin' tioni † nuptiarum quoque indiuia vitæ con- 1
suetudo, & iuris diuini & humani communicatio: quæ nobis exhibent perfectam & indissolubilem societatem matrimonii, vt non immerito summus Pontifex, c. 2. de sponsalibus argu-
mentetur a societate ad matrimonium: vocat & Gordianus Cæsar l. aduersus 4. de crimin. expil. hered. lib. 9. C. tit. 32. vxorem sociam rei humanæ, & diuinæ domus: sic Horatius 1. car. Ode. 1. sociam vocat epitheto congruo vxorem.

*Manet sub Ioue frigido venator
Socia coniugis immemor.*

ex lectione Lambini. Neque enim prohibita viro permissa societas inter aliquos, quoad vixerint, *Paul. l. 1. pro socio, lib. 17. P. tit. 2.* ¶ Et † Theogene vxor Agathoclis regis Siciliae, cum in Agyptum remitteretur morituro Agathocle, agere ab eo diuulso dicebat, nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem, vt auctor Iustinus ex Trogo, lib. 23. *Historia.*

¶ Indiuia † autem hanc esse, omni consensu nationum, quæ ratione vsa fuerint, fere semper receptum est, vt & ex sententia Solonis in *Gnomis*, de vxore coniicere possumus.

*Ζῆλος ὃς ὑπέστη, τὸν ἐαυτοῦ καὶ
καὶ θεῶν ἀποθέσμενον ἀπὸ πινυλῶν πῶλον
ἔξ ἧς τὸς μὲν αἰδὸς ἐξέλει,
τὸν αἰδὸς ἐκείνῃ ἀποθέσμενον.*

Id est:

*Iupiter maximum hoc ipsum fecit malum,
Scilicet quod cognoscimus aequalem
Omnium mulierum sortem,
Et vinculum constituit indissolubile.*

Et quo solutos Pluto aliquos accepit pro vxore pugnantes. Sed Iulius de solutione paulo post, modo annotasse sufficit, vxorem esse non posse temporalem, sed perpetuam quoad vixerit: Nam nec moribus nostris contenti filium habere temporalem, vt ait Paulus Iuriconsultus l. *questum de adopt. lib. 1. P.* ¶ Et si † mo-
re aliquo antiquo aliquando receptum fuisse legamus aliud quid-
piam diuersum: si tamen verum sit probatum fuisse, quod Strabo
lib. 11. tradit, Catonem Vticensem vxorem suam Martiam
concessisse Hortensio liberorum causa. Plutarchus in *vita Cato.*
Vticens. etiam contracta sponsalia dixit Philippi patris volunta-
te. ¶ Similes † certe illis qui precario vxores habebant, vel ad
tempus conducebant mercede, qualem morem tribuit Sarracenis
Ammianus Marcellinus lib. 14. *Histor.* Scribit & Cæsar Rhodiginus lib. 13. ca. 17. sed alibi non legi, Romanos cum libero-
rum satis ex sua vxore suscepisse viderentur, vxorem alteri, qui
liberis egeret, cedere solitos. Vt Plutarchus in *vita Lycour.* apud
Spartiatas probis viris vxores infecundas habentibus, alienas
prolis causa adiri licitum fuisse. Scribit quoque ex lege Lycurgi
licuisse aliquando seniori viro, vxori inueniendum & honestum
adolescentem admiscere, & vbi eam generoso semine comple-
xisset, suum ipsorum quod natum esset efficere. Quod improbat
merito D. Augustinus, ad Claudium lib. 5. cōtra Iulianum,
in cap. sic non sunt faciendæ adulteria, 32. *quest. 4.* Meminit Sui-
das in *ver. inquis.* Vulcanum Aegypti regem, modestiæ tulisse
legem Aegyptiis, quorum vxores apud maritos perseverare ig-
norarent.

¶ Societas † hæc vitæ inducit cōmunionem inter coniuges &
reum & earum dominium, vt ait Paulus l. 1. *verum amota, lib. 25. P. tit. 2.* Commisceatur familia, & quæ vxoris sunt, fiunt, ac si vi-
ri essent, propria: & contra, quæ mariti, ac si vxoris, censentur ab
Vlpiano, l. 1. §. si vir aut vxor ad SC. Syllaniam, lib. 29. P. tit. 5. Et
proinde altero coniugum alteri subripiente quidpiam, furari
non dicitur, nec eius nomine, sed rerum amotarum actione re-
petitur substractum. d. l. 1. §. 2. & tot. tit. *ver. amota. in P. l. aduer-*
sus, de crimin. expil. hered. C. l. quamuis, C. de furt. Dicitur incola e-
iusdem ciuitatis vxor, cuius est maritus, apud Papinianum, l. *fin.*
§. siem res vi. seruit. in 2. ad municip. lib. 50. P. tit. 1. vt contra legata
vxori habitatio ratione societatis sit communis viro eius, l. *ceterum,*
de vsu. & habita. P. ibique habere dicitur vxor domicilium,
vbi maritus habet vel habuit, si decesserit. ea qua 32. *ad municip. P.*
l. exigere, de iudic. in P. lib. 5. l. mulieres, de dignit. lib. 11. C. l. fin.
*de incol. lib. 10. C. Ideo Clemens Alexandrius lib. 3. *Paedagog.**
cap. 11. Honestanz, inquit, est, viri vxoribus fidem habentes eis domus

custodiam permittat, ut quæ eis ad hoc optulatricis datae sunt. Sequitur vel lequi debet semper virum suum vxor in vita & in morte, can. vnaqueque 13. q. 2. nisi vagari incipiat vir, l. quod nisi 20. de operibus lib. 1. lib. 38. P. tit. 1. vel exulare, vt ait Aeschines epist. ad Senat. ius vna caro, Genes. 2. can. sunt qui 27. q. 2. can. deinde 26. dist. 1. Mart. 19. vna domus, vnumque sepulcrum, ca. abron. 13. q. 2. Proinde Pomponius l. muliere 5. de rit. nupt. in P. pro perfectione nuptiarum ex ritu Romanorum desiderare videtur. vt vxor in domum viri ducatur: deductione namque, inquit, opus esse in mariis non in vxoris domum, quasi in domicilium matrimonii. Indequæ tracta est appellatio, ducere vxorem, pro accipere vxorem, et si sola deductio in domum, nisi sponsalia præcesserint, vel alia argumenta, nuptias non probent per se. vt notat Vlpian l. quæstionem 9. de sponsal. lib. 23. P. tit. 1. Promissione autem accedente de habenda ea vxoris loco maximam vim addit §. quoniam, Authen.

7 **Novell. 74. Iust.** Ex lege Romuli apud Dionysium Halicarnasenseum, libro secundo. antiq. Roman. per sacra fratris vxor ducta coniugio, nodo redissolubili iungebatur, eratque mulier viro obsequens & pudica, & domus domina æque ac maritus, & in eius matru bona succedebat heres: sicut parentis filia: ex affe quidem si is intestatus & sine liberis decederet, si cum liberis vna cum illis.

8 **§. Statuit** aliquando Synodus quædam Constantinopoli sub Manuele eius patriarcha habita, vt notatur in responsis Dithyrhachii, lib. 2. Iur. Orienta. 1. q. metropolita, eos qui seorsum ab vxoribus remanent, & noluerint continere, excommunicatione notandos: quod intelligendum cum Vlpiano, cum hic status 13. si de iuribus, de donat. vir. & vxor. lib. 24. P. tit. 3. si seorsum habitantes non habeant inuicem honorem matrimonii: alioquin si habeant, habitationem diuiso nõ dirimit matrimonii affectionem & vniõnem, solent enim, inquit idem Vlpianus, viri consulari vna seorsum habitare.

9 **§. Hac** ratione pater detinens vxorem, cogitur conquerenti apud prætorem marito, in domum maritalem deducere, l. si inuita, C. de nupt. l. 2. de libe. exhib. in P. l. fin. C. eod. tit. nec potest illam societatem paterna prærogatiua turbare aut dissoluere, l. filia diuortium, & l. dissonantia 5. de re iud. lib. 5. C. tit. 17. l. filia, C. de iur. testam. l. 1. §. fin. de libe. exhib. in P. l. re, reuocanda 5. de iustis, & restitut. sub condit. fact. lib. 6. C. tit. 25. Scriptum quippe, vt non semel dixi, relinquit patrem homo, & adhaerebit vxori, Genes. 2. cum similib. Singularis certe vel melius præstantissima societatum ista, quæ auctori natiuitatis præponitur, vt non solum societas, sed commixtio & confusio duorum animorum, & corporum in vno composito, vnum quid faciens videatur: & animus viri in corpore vxoris, & vicissim mulieris in marito viuere & sedem sibi delegisse, vt non abs re D. Paulus scripserit, nuptiam præcipuum habere studium, quomodo placeat viro, & vnum habentem vxorem, quomodo vicissim eam redamet, 1. Corinth. 7. ad Ephes. 5. ad Coloss. 1.

10 **§. Quam** obrem & illa illustrantur radiis maritorum, & eorum dignitate refulgent, §. hæc in quo de consil. in Authen. l. Fœmine 8. de senat. lib. 1. P. tit. 9. cum mariti dignitate cõdeserunt, Iustian. l. si de nupt. C. & eorum sentiunt fulgorem: æquum enim est & naturalem, secundum naturam, de reg. iur. P. communicati honores, quibus communi sunt etiam infortunia, ob quæ non licet abire a iugo hoc matrimonii. Quid enim tam humanum est, inquit Vlpianus, l. si cum dorem 23. §. si maritus, sicut. marim. lib. 24. P. tit. 3. l. patre furioso 8. de iis qui sunt sui vel alien. iur. lib. 1. P. tit. 6. quam fortunæ casibus mulieris maritum, vel vxorem viri participantem esse?

11 **§. Placuit** idcirco, nec iniustus rationibus, supremis orchestis, mortuo marito atque, eius archieci quod nisi iuratis & peritis a republica permittitur cuiuslibet viduam defuncti posse artificium mariti, ac si vi uideret, per seruos expertos tamen in ea arte, exerecere palam quamuis magisterii gradu insigniti nõ sunt, & iure communi non nisi ab insignitis tãctetur. Et ita Philibertus Bugnonius in legibus abrogat. refert indicatum fuisse a Senatu Lutetiano 11. Calend. Decemb. anno 1427. & in comitiis Molinensibus 8. Octobr. 1440. Ego quoque sæpe vidi Tolosæ eo modo Senatui placuisse, dum subfelliis eram affiduus.

12 **§. Videtur** & quippe adhuc extincto corpore coniugis, cū vidua nobilior cõiunctionis maritalis portio remanere: viua nempe affectio, & animus qui immo: talis est, cui iurata fuit viuente

13 & superstiti corpore societas, §. Sicut & Iustianus notat,

§. quæ vero, de nupt. in auth. animam defuncti coniugis agere ferre superstitis secundas nuptias, §. Fueruntque nationes aliquæ, apud quas vxores mortuis maritis vna cum rogo maritali, vt persenerat: et æqualis societas, vrebantur: veluti mos erat apud Wendos, qui erant genus Sclauinorū, in agis Saxonum & Thuringorum habitantes, vt tradit Vnesidius Anglus, qui postea Bonifacius appellatus est, episcopus Moguntiaci factus, in epistola ad Edmūdum Anglo. um principem, teste Beato Rheno in fin. l. lib. rer. Germani. Idem apud Catharos prope Adrastra um terras in India lege scitum & seruatum, ob feminae cuiusdam beneficium in maritum paratum, teste Diodoro Siculo, lib. 7. anno 9. Alexand. & Strabo lib. 15. hos vocat Catharos sub. scribens reliquis. Et quia in hac societate coniugali, est diuini & humani ius communicatio: concubitus modum bona, sic & affectio æqualia esse debent, & religio, qua vita nostra maxime constat, vt ait Plinius lib. 14. c. 19. eadem vtrique esse debent coniugum. Neque cum sectæ alicuius hominibus vel mulieribus dispatis religionis inire nuptias lex permittit: veluti inter Iudæum & Christianam, vel Christianam, vel Christianam & Iudæum, alioquin capitali supplicio imminente, Valentin. Theod. & Arcad. CCC. l. ne quis 5. de Iudæis lib. 1. C. tit. 12. Et Leo & Anthemius CC. tradunt, l. fin. de sponsal. 5. C. tit. 1. sponsalia dissolui posse propter impudicam conuersationem, aut religionis vel sectæ diuersitatem. Explicant tamen illud intelligendum, si ante contracta sponsalia ignorassent diuersitatem: nam si scierint ante, impune ea non dissoluantur si legibus 16. de episcop. audien. lib. 1. C. tit. 7. fed sibi imputare debent. Iubet Plutarchus in precept. conuul. a libus, vt vxor in religione similis sit marito, neve aliam peregrinam admitteret. Nam, inquit, nulli Deo sacra occultis & abscondita grata sunt. Sed de hoc in solutionis causis matrimonii, latius paulo post.

Deritibus nuptiarum. Cap. 5.

- 1 Solemnia & ritus nuptiarum quare adiciuntur, hique varii.
- 2 Consensus in nuptiis alio modo quam verbis exprimitur.
- 3 Verba qualia in nuptiis consentiendis exiguntur.
- 4 Cæca nomen in nuptiis pangendis cur.
- 5 Verba matrimonii contrahendi serio, non iocandi causa, obligant.
- 6 Verba etiam ioco dicta semper interpretantur pro matrimonio fere.
- 7 Ritus nuptiarum quidam necessarii, quidam minime.
- 8 Preces matrimonii adiectæ in omni Ecclesia Orientali & Occidentali: & palam & publice contrahi iubet Ecclesia, quare.
- 9 Clandestina matrimonia non erant iuris obseruatis.
- 10 Banns quid in nuptiis.
- 11 Absconcta matrimonia publice tantum sunt in Ecclesia.
- 12 Clandestina matrimonia, quod pertinet ad Ecclesiam, rata non sunt, quamuis firma per se & apud Deum, & quare, vide numer. 15.
- 13 Clandestina matrimonia, ab Ecclesia approbari debent.
- 14 Afferens matrimonium probare debet.
- 15 Instrumenta matrimonialia, quomodo probant matrimonium. Instrumenta, pompa, dot, & apparatus non faciunt matrimonium, sed ne clam fiat exiguntur.
- 16 Matrimonia in Italia a sacerdote Cereris.
- 17 Nuptiarum solemnia Hebraeis per hebdomadam.
- 18 Ritus quidam nuptiarum Romanorum adhibitis, ex Plinio, de colofuso, flamme, spina, nucibus, confectione, adipe, sado & lupino lana.
- 19 Taxillarum puella nuptura publice se exponunt tuba & veniens posteriora prius, postea anteriora denudant, & spaciata illic nubit.
- 20 Ritus & forma, qua apprehensis dextris iunguntur coniuges, ex forma a Iudæo in precationibus diuinis adiectis, instrumentis, epulis, & concubiis.
- 21 Romanis interdum ritus nuptiarum similes superioribus manu apprehensa, & ithalamiorum & omniatonis bona.
- 22 Vxor legitima & mater familias Romæ fiebat ea conueniente in manum mariti, quomodo. Vxor mater familias qua dicebatur: & de triplici formula ducendi vxorem apud Romanos.
- 23 Vxor per coemptionem quomodo fiebat, & conueniebat in viri potestatem.